

Vrijheid en veiligheid recht cliënten

Geplaatst op 2 augustus 2022

Vrijheid, veiligheid en levensgeluk van mensen die zorg nodig hebben zijn een groot goed. Zorg met dwang moet daarom zoveel mogelijk worden vermeden. Dat geldt ook voor het toedienen van kalmerende middelen aan mensen met dementie.

Dit artikel verscheen in de zomereditie van de [Zorg & Zeggenschap](#), het tijdschrift dat LOC Waardevolle zorg ieder kwartaal uitbrengt.

Te vaak wordt onrustig of minder voorspelbaar gedrag van bewoners met dementie als lastig ervaren. En 'lastig gedrag' in goede banen leiden kost tijd. En daar ontbreekt het de overvraagde zorgmedewerker vaak aan. Aldus de vaak gebruikte rechtvaardiging om tot kalmerende middelen over te gaan. In de dagelijkse praktijk van veel verpleeghuizen krijgen mensen die dwalen, onrustig of agressief gedrag vertonen vaak een pil om hun gedrag te temperen. Ter bescherming tegen henzelf of medebewoners, luidt het argument. En om rust in de tent te krijgen. Aan die pillen (zie kader) kleven grote nadelen. Niet alleen werken ze vaak niet of nauwelijks, ook de bijwerkingen zijn fors. Aangetoond is dat het gebruik van psychofarmaca ronduit schadelijk is.

Bovendien zijn er andere mogelijkheden dan deze 'zorg met dwang'. Door de angst, desoriëntatie, verwardheid of dwangmatigheid serieus te nemen en de bewoner nodig heeft om zich prettiger te voelen. Zo kan iemand die enorme bewegingsdrang heeft rustiger worden als-ie ook daadwerkelijk mag bewegen. Of kan het rustgevend zijn om écht even bij een angstige cliënt te gaan zitten.

Psychofarmaca

- Antipsychotica (bij hallucinaties en wanen)
- Antidepressiva (bij depressie)
- Anxiolytica (bij angsten)

- Hypnotica (slaapmiddelen)
- Anti-epileptica (vermindert prikkels)
- Sedativa (kalmerend)
- Cholinesteraseremmers (remt mogelijk verschijnselen bij beginnende dementie)

Vrijheid en veiligheid

De conclusies van de vele onderzoeken die de afgelopen 20 jaar zijn gedaan naar het gebruik van kalmerende middelen bij dementie zijn eenduidig: beperk het gebruik van psychofarmaca tot een minimum en zet ze zo kort mogelijk in. Ook Verenso, de vereniging van specialisten ouderengeneeskunde, adviseert al lange tijd om terughoudend te zijn met het voorschrijven van psychofarmaca. Met andere woorden: vanuit de relatie kijken wat de cliënt nodig heeft om rustiger, minder angstig of minder agressief te worden. Een aantal zorgorganisaties heeft het gebruik van psychofarmaca met succes uitgebannen, bij andere worden ze nog volop ingezet.

Net als bij het vastleggen van een niet-reanimatieverklaring, donorschap of euthanasie zouden mensen ook bij het al dan niet toedienen van psychofarmaca van tevoren instemming moeten kunnen geven via een soort levensdocument. Geef cliënten de mogelijkheid om op het moment dat ze nog in staat zijn zelf te beslissen vast te laten leggen dat ze, indien in de toekomst sprake zou zijn van dementie, ze geen psychofarmaca toegediend willen krijgen. Ook zouden mensen dan bij psychofarmacavrije verpleeghuizen of afdelingen terecht moeten kunnen. In tegenstelling tot België zijn die plekken er in Nederland nog veel te weinig.

Nee, tenzij

De Wet Zorg en dwang, die in januari 2020 van kracht werd, kent het 'Nee, tenzij' principe (zie kader). Dat betekent dat zorg met dwang alleen toegestaan is als alle andere mogelijkheden zijn uitgeput. Dat geldt dus ook voor het toedienen van kalmeringsmiddelen aan mensen met dementie. Dat daar in veel verpleeghuizen een cultuurverandering voor nodig is staat buiten kijf. Wanneer vooraf in een 'levensdocument' zou zijn vastgelegd dat iemand geen psychofarmaca wenst, betekent dat een uitdaging voor bestuurders, artsen en medewerkers.

Evaluatie Wet zorg en dwang

In 2022 vindt er een eerste evaluatie van de Wet zorg en dwang plaats. LOC is daar nadrukkelijk bij betrokken. LOC levert inbreng op basis van de signalen van cliëntenraden en de ervaringen in de pilot van de beweging Radicale vernieuwing zorg. In de huidige wet ligt de nadruk op stappen die je moet zetten als er sprake is van vrijheidsbeperking. LOC wil meer nadruk op het continue gesprek met cliënten en naasten over wat de cliënt belangrijk vindt in het leven. LOC vindt het verder van belang dat vrijheid en veiligheid een recht zijn voor cliënten. En in het uitzonderlijke geval dat beperking van vrijheid nodig is, moet de rechtspositie van de cliënt en de

vertegenwoordiger goed gewaarborgd zijn. Ook vindt LOC het van belang dat de cliëntenraad en de personeelsvertegenwoordiging nauw betrokken zijn bij het beleid rond de Wet zorg en dwang.

[Verder lezen over de aanbevelingen van LOC bij deze wetsevaluatie](#)

Interessante info

- Verder lezen over [de rol van de cliënten-raad en de Wet zorg en dwang](#)
- [Aan-bevelin-gen LOC voor evaluatie Wet zorg en dwang](#)
- [Inspectie: dwang in de zorg moet zorgvul-diger](#)
- Meer weten over de pilot Vrijheid, veiligheid en levensgeluk vanuit de beweging Radicale vernieuwing zorg:
  - [Samen-vat-ting serie mini-documen-taires 'Vrij-heid, veiligheid en levensgeluk'](#)
  - ["Wat levert het de cliënt op?" Medezeg-genschap bij pilot 'Vrij-heid veiligheid en levensgeluk'](#)
- Algemene informatie vanuit de Rijksoverheid: www.dwangindezorg.nl

Levensgeluk voorop tijdens de Week van de Medezeggenschap

Ook tijdens de [Week van de Medezeggenschap](#) 3-7 oktober is er volop aandacht voor de thematiek rondom vrijheid veiligheid en levensgeluk.

- Maandag 3 oktober verzorgen deelnemers aan het actieteam Vrijheid, veiligheid en levensgeluk een workshop.
- Dinsdag 4 gaan betrokkenen uit het actieteam Ruimte voor dementie graag met je in gesprek.

[Meer informatie en aanmelden](#)

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Kwaliteit van de verpleeghuiszorg](#), [Kwaliteit wijkverpleging](#), [Vrijheid en veiligheid](#), [Rechten van mensen](#)

Trefwoorden: [belangenbehartiging](#), [politiek en beleid](#), [week van de medezeggenschap](#)